Rapport fra skolebesøk i Miami

Ved Ingrid Sæbø Møllen

I september 2013 dro seks norske rådgivere fra RVTS Vest og Sør og Møllehagen Skolesenter på besøk til Miami Dade skoledistrikt i Florida. Vi ble presentert hvordan distriktets skoleledelse sammen med skolene har satset for å forebygge i forhold til selvmord, rus, kriminalitet og *dropout*.

ABSTRACT

I september 2013 dro seks norske rådgivere på besøk til Miami Dade skoledistrikt i Florida. Å forebygge selvmord er definert som en viktig del av arbeidet med å utvikle en trygg skole i dette skoledistriktet. Dette omfatter ulike programmer med fokus på ferdighetstrening som kommunikasjon, problemløsning, mestring, relasjoner, stresshåndtering, kunnskap om helse og ressurser. Skolene har også gruppetilbud i forhold til sinnemestring, sorg, seksuelle minoriteter og andre tema. Elever i akutt selvmordsfare og elever som mister en medelev i selvmord som ellers har behov for det, kan få psykologisk oppfølging på skolen.

In September 2013 six Norwegian advisors visited the Miami Dade school district in Florida. In this school district preventing suicide is defined as an important part in developing a safe school. This includes various programs focusing on skills training such as communication, problem solving, coping, relationships, stress management, health knowledge and resources. School also offers group sessions with different topics, such as anger, grief, sexual minorities. The school offers psychological help to pupils at risk of suicide and postvention care to students who lose a fellow student in suicide.

Etter besøket inviterte RVTS Sør Frank Zenere, rektor Joaquin P. Hernandez og rådgiver Odalys Acosta til å forelese på Barnehøydskonferansen i Kristiansand i juni. De deltok også på Møllehagenkonferansen i regi av RVTS Vest og Møllehagen Skolesenter. De fortalte om hvordan en trygg skole er et uttalt og overordnet mål. Selvmordsforebygging er en viktig del av skolens arbeid. Hjelpen skal være tilstede, tilgjengelig og troverdig for elevene.

Bakgrunn for besøket

Den svenske journalisten Alfred Skogberg deltok sammen med RVTS Sør på Protestfestivalen i september 2012, der han fortalte om selvmordsforebygging i Miami-skolene. Grunnen til hans besøk i Miami, og også til vårt, var interesse for *The Youth Suicide Prevention and Intervention Program* som ble satt i gang i Miami Dade skoledistrikt i 1989 (Zenere and Lazarus, 2009 og Zenere, 2009).

Programmet for turen

Vi som dro var Karen Ringereide, Øyvind Dåsvatn og Ingrid Sæbø Møllen fra RVTS Sør, sammen med Klara Espeland fra Møllehagen Skolesenter og Annie Norevik og Reidar Thyholdt fra RVTS Vest. Vi fikk informasjon, presentasjoner av skoleprogrammer og besøkte i alt seks skoler, en krisetelefon og vi fikk være tilstede på møter med ulike fagnettverk for selvmordsforebygging.

Frank Zenere

Vår vert i tre fulle dager var psykolog og spesialist i krisehåndtering, Frank Zenere. Han er ansatt som psykolog i skoledistriktet Miami Dade County, og har bred erfaring med krisehåndtering etter katastrofer og terrorhandlinger, både i og utenfor USA. Han har også arbeidet mye med krisehjelp i skolen etter skyteepisoder, mord og selvmord. Til daglig jobber han med krisehåndtering i skolen.

Reidar Thyholdt fra RVTS Vest, Karen Ringereide fra RVTS Sør, psykolog Frank Zenere fra skoledistriktet Miami Dade og rektor Joaquin P. Hernandez ved Barbara Goleman Senior High School.

LEVERT: 26.02.14 REVIDERT: 12/06-14 AKSEPTERT: 17/06-14

Seks norske rådgivere blir vel tatt i mot på seks ulike skoler i Florida. Her fra Kinloch Park Middle School.

Ved traumatiske hendelser på skolene, som plutselig død, selvmord, sykdom og naturkatastrofer, bistår Frank Zenere både studenter og ansatte. Han underviser også skolepersonalet om forebygging og krisehåndtering. Særlig har han fokus på selvmordsproblematikk.

Miami Dade Public School

Miami Dade er det fjerde største skole-distriktet i USA. Det er 326 allmennskoler og 350 000 elever. Å utvikle et trygt skolemiljø er en naturlig del av skolens overordnede målsetning. Å forebygge selvmord er en viktig del av arbeidet med å utvikle en trygg skole (safe from self). Viktige prinsipper er at hjelpen skal være tilstede, tilgjengelig og at elvene har aksept og tiltro til hjelpen (available, accessible and acceptable).

Selvmondsforebyggende arbeid på ulike nivå

I 1989 ble *The Youth Suicide Prevention and Intervention Program* satt i gang. Skolene arbeider for å forebygge selvmord på tre nivåer, universelt, for utsatte grupper (targeted) og for elever i fare (indicated), illustrert i figur 1.

Fig. 1. The Youth Suicide Prevention and Intervention. Forebyggende innsats på tre nivåer (Frank Zenere).

Forebygging på universelt nivå utgjør om lag 80 %, grupperettet forebygging 10–15 % og forebygging ved akuttsituasjoner og etter selvmord utgjør om lag 5–10 % av det selvmondsforebyggende arbeidet.

Tiltak på universelt nivå

Forebygging på det universelle nivået består av ulike programmer med målsetninger som å gi generell informasjon til ansatte om helse og signaler hos elever, gjenkjenne signaler på psykiske problemer, bevissthet om selvmord og om voldsbruk. Det ble også vektlagt hvordan lærerne og skolen kunne søke hjelp for eleven.

Tiltak for utsatte grupper

De enkelte skolene har gruppetilbud om tema som sinnemestring, sorg, seksuelle minoriteter og dropout-forebygging. Helsearbeidere og sosialarbeidere samarbeider om helse spørsmål, og skolen arbeider konkret med ettervern og selvmordsforebygging dersom noen dør ved selvmord. Skolene inviterer også foreldre til workshop-er om viktige tema som for eksempel angst eller nettmobbing.

Tiltak for elever og studenter i fare

Arbeidet kan rettes mot akutt selvmordsfare, elever som har mistet noen i selvmord eller som trenger psykologisk oppfølging på skolen. Det lages da en individuell støtteplan. Skolene har utarbeidet rutiner for tydelig skriftlig og muntlig anbefaling til foreldre om å ta selvmordsfare på alvor og oppsøke profesjonell hjelp.

Det er også en krisetelefon for skolens ansatte ved akutt selvmordsfare eller når et selvmord skjer. Denne er åpen alle hverdager.

TRUST Curriculum er det sentrale forebyggingsprogrammet i skoledistriktet. Det har fokus på ferdighetstrening som kommunikasjon, problemløsning, mestring, beslutningstaking, relasjoner, stresshåndtering, kunnskap om helse og ressurser. Dette programmet ble innført på alle skolene i distriktet. TRUST står for To Reach Ultimate Success Together.

Programmet startet i 1989. Det ble ansatt TRUST-rådgivere (TRUST Counslers) på alle offentlige skoler i distriktet. Disse har en utdanning som ikke er pedagogisk forankret, men som kan bygges opp med bachelor innen fag som psykologi eller sosialfag pluss en mastergrad i skolerådgivning. TRUST-rådgivernes oppgaver er forebygging, intervensjon, terapi, henvisning og oppfølging gjennom hele skoleløpet. Elevgrupper får livskunnskap, lærere får oppdatert kunnskap og ved slutten av hver termin, hver 9. uke, skriver læreren en vurdering av hver elev. Elevene vurderes i forhold til syv risikoområder: karakterer, innsats, oppførsel, skulking, regelbrudd, negativ omtale fra elever eller ansatte og kontakt med politi. Hvis det er bekymring på tre områder eller flere, vil en TRUST-rådgiver kartlegge og iverksette tiltak. TRUST-rådgiver kartlegger samtidig selvmordsfaren og kan få hjelp av eksterne rådgivere.

Dersom faren vurderes som middels eller høy, kontaktes foreldre. De blir bedt om å hente barnet og konkrete hjelpetiltak foreslås.

Oppsummering av inntrykk

Etter å ha fått presentert mange programmer og truffet mange ansatte i skolens stab, sitter vi igjen med at dette skoledistriktet har flere ting som er verdt å ta med hjem. Noen nøkkelpunkter:

1. Staben i den enkelte skolen hadde fagressurser som her i Norge ville vært plassert utenfor skolen. Det var skolepsykolog, skolepoliti, sosialarbeider, skolerådgivere, TRUST-rådgivere og andre. Skolepsykologen kunne følge opp elever daglig ved behov. Sosialarbeider hadde hovedansvar for kontakten med hjemmene. Politiet var en del av staben. Rektor og viserektor ledet arbeidet. Sikkerhetsvaktene i bygningene var også en forebyggende ressurs ved å lete etter, fange opp og samtale med barn som ikke gikk inn til klassen. I Norge trenger elevene gjerne en henvisning for å komme i kontakt med PPT eller psykiatri. Det er i mange tilfeller ventelister. Det er også et krav til diagnose for å få tilgang på hjelp i spesialiserte tjenester.

Ofte vil elevene møte et annet sted enn på skolen og noen ganger også et stykke fra skole og nærmiljø. Det vil trolig være lettere å benytte slike tjenester når hjelpen er på skolen og personene omgås elevene i deres vanlige miljø. I Norge er det i stedet slik at elever i vanskelige situasjoner skal ivaretas av læreren, som også har resten av klassen å forholde seg til. Dette gjør at elevene i sårbare situasjoner kan bli veldig eksponert overfor sine klassekamerater.

Det kunne være spennende å forsøke å overføre spesialister fra PPT, psykiatri og barnevern til skolen og la skolens ledelse organisere både undervisningen og støttefunksjoner. Dette kunne gjøres i enkelte skoler for å høste erfaringer.

2. Ansvar for forebyggende arbeid er tydelig delt mellom pedagogisk personell og støttepersonell. Lærerne har først og fremst ansvar for undervisningen og for å oppdage signaler og fange opp problemene elevene sliter med. Lærerne skal se, lytte og spørre, dersom de ser signaler på at en elev har problemer. Dette får lærerne systematisk opplæring i og øvelse på.

Rådgiver Odalys Acosta ved Hialeah Miami Lakes Senior High School.

Dersom de oppdager elever med behov for oppfølging skal lærerne umiddelbart kontakte skolerådgiverne eller TRUST-rådgiverne, de som har ansvar for videre oppfølging av eleven. I norsk skole beskriver mange lærere et dilemma mellom å følge opp en enkelt elevs psykososiale behov eller å ivareta undervisningen.

3. Skolene legger vekt på rask reaksjon og kartlegging når man fanger opp elever som har problemer. Ved rask reaksjon unngår man at problemer vokser eller spres seg til flere. Staben snakker helst med elevene og hjemmet samme dag. Elevers akutte problemer prioriteres foran de andre oppgavene. I norsk skole, med færre ressurser til psykososial oppfølging, vil elevene ofte bli satt på ventelister for utredning mens man risikerer at problemene vokser.

4. Bruk av skoleprogrammer rettet mot forebygging er satt i system og gjennomføres systematisk fra første til tolvte trinn. Miami Dade skoledistrikt bruker flere skoleprogrammer enn andre distrikter, i følge dem selv.

Øyvind Dåsvatn fra RVTS Sør og psykolog Frank Zenere fra skoledistriktet Miami Dade.

Skolene velger selv hvilke programmer de bruker, men TRUST-programmet er innført på alle skoler. På denne måten er skoleprogrammene integrert i skolens virksomhet og bidrar til at det settes ord på det som er vanskelig og at elevene øver på viktige sosiale ferdigheter.

Dersom man vil overføre dette til Norge, må man jobbe systematisk ut fra kunnskap om risiko, sentrale mestringsferdigheter og virksomme tiltak og programmer. Denne kunnskapen må danne grunnlag for systematisk innsats i skolen. Også dette punktet har sammenheng med hvilke ressurser den enkelte skolen har råderett over og hvem som kan planlegge og gjennomføre forebyggingsprogrammer.

5. Krisestøtte. Miami Dade har en egen enhet for hjelp og assistanse til skoler ved krisesituasjoner. Dette er en sentralfunksjon for skoledistriktet med flere oppgaver som krisestøtte til skolene for å vurdere konkrete elever, men også oppfølging etter selvmord for å ivareta de etterlatte og for å hindre smitte av selvmordsatferd. Enheten bidrar også til å utarbeide lokal kriseberedskap og opplæring på skolene. I Norge vil deler av denne funksjonen oftest bli ivaretatt av akutteam i barne- og ungdomspsykiatrien eller av kommunale kriseteam. En utfordring vil være å sikre at samarbeidet er tett og godt nok til at det oppleves som en reell ressurs, både i forhold til tilgjengelighet og oppfølging på lengre sikt. Man bør også vurdere om skolene trenger økt støtte til ivaretagelse og selvmordsforebygging overfor elever som er etterlatte ved selvmord.

Det er store forskjeller mellom Miami Dade County Schooldistrict og den norske skolen. Størrelsen på skolene, samfunnsutfordringene, kulturen og sammensetningen av elever er ulike. Elevenes behov er de samme. Selvmordsproblematikken er ikke så ulik heller. Vi kan ikke kopiere hele deres selvmordsforebyggende arbeid. Det er likevel et håp at Miami-skolene kan inspirere oss i Norge til å tenke at selvmordsforebygging også tilhører skolen.

Arbeidet kan gjøres systematisk og integrert og innebærer innsats på mange plan.

I den nye *Handlingsplanen for forebygging av selvmord og selvskading 2014–2017* sies det i delmål 1 at "strukturer og tiltak som bidrar til å forhindre at mennesker faller ut av skole og arbeidslivet er blant de viktigste tiltakene for å sikre god helse" og at "et godt lærings- og sosialt miljø" [...] "kan forebygge utvikling og hindre forverring av psykiske problemer" (Helsedirektoratet, 2014).

Ingrid Sæbø Møllen

jobber i team for selvmordsforebygging ved RVTS Sør. Hun er utdannet barnevernspedagog og har en mastergrad i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer. Hennes arbeids erfaring fra tidligere er som kurator i kommunal barneverntjeneste, blant annet med kartlegging, hjelpetiltak og foreldreveiledning.

Referanser

Handlingsplan for forebygging av selvmord og selvskading 2014–2017. Helsedirektoratet, 2014.

TRUST – <http://studentservices.dadeschools.net/trust/>

Zenere Frank J. og Lazarus Philip J. (2009). The Sustained Reduction of Youth Suicidal Behavior in an Urban, Multicultural School District. *School Psychology Review* 2009, volume 38, no 2, s. 189–199.

Zenere Frank J. (2009). *Suicide Clusters and contagion*. Principal Leadership, October 2009, s. 12–16. www.naspoline.org/resources/principals